

İRLANDA MİLLÎ TİYATROSUNU KURANLAR VE DRAMLARINDAN NUMUNELER

Saffet Korkut: Ankara, 1943, s. 147.

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, İngiliz Dil ve Edebiyatı doçenti Saffet Korkut'un bu küçük fakat muhtevaca kıymetli eseri, Devlet Konservatuvarımızın çalışmalarıyla gittikçe gelişen tiyatro sanatı hayatımız için çok faydalı bir eserdir. Tiyatro faaliyetlerinin gelişmesi, tiyatro edebiyatının gelişmesi ile beslenmek zorundadır. Tiyatro edebiyatımızın memleketimizde zenginleşmesi ise hem yerli, sanat kıymeti olan eserlerin yazılması, hem dünya tiyatro edebiyatından tercüme, hem de dünyanın yeni tiyatro cereyanlarını yakından takip etmekle mümkündür. Diğer sahalarda olduğu gibi tiyatro sahasında da gelişme, evvelâ bugünün tiyatro sanatı durumu, bugünün tiyatro cereyanlarını, bugünün piyeslerini tanımakla, bilmekle olur. Diğer sahalarda olduğu gibi bu sahada da bugünden başlayarak geriye, geçmişin klasiklerine dönülebilir. Halkta tiyatro zevkini geliştirecek, yükseltecek olan eserler, seyirciye bugünü, içinde yaşadığı dünyayı, kendi hayatını tanıtan, problemlerini işleyen eserler olabilir. Bugünün eserlerinde seyirci, tiyatronun hayatla ilgisini, bu hayatın zenginleşmesi bakımından mânasını kavradıktan, tiyatroyu bu suretle değerlendirdikten sonra, bugünden açılarak düne dönebilecek, dünün eserlerini değerlendirebilecektir. İşte Saffet Korkut'un kitabı, muasır Avrupa'nın en yeni, en canlı tiyatro cereyanlarından birini, İrlanda tiyatrosunun kuruluşunu ve inkişafını bize tanıtıyor.

Muharrir, memleketimizde tiyatro münekkitlerine ve tarihçilerine örnek olması lâzım gelen gayet verimli, doğru bir noktadan hareket ederek İrlanda tiyatrosunu mânalandırmağa, bize anlatmağa çalışıyor. Hiç bir sanat cereyanı muallakta, içtimaî boşlukta meydana gelen bir hâdise değildir. Muharrir eserine İrlanda'nın kısa bir tarihini, sosyal durumunu çizmekle başlıyor; bu sanat cereyanım içinde doğduğu İrlanda cemiyeti çerçevesine yerleştiriyor. İrlanda Tiyatrosunun kuruluşu ve gelişmesi, bunun için yapılan gayretler, mücadeleler, İrlanda istiklâl savaşının bir parçası ve aynı zamanda o savaşın muvaffakiyetsizliğe uğramasının bir tepkisi gibi görünüyor. Muharrir, "İrlanda'nın bir taraftan emperyalistler elinden vatanlarını ve istiklâllerini kurtarmaya çalışırken tiyatronun, millî varlığı kurmakta, hâkim kuvvetlere karşı halk birliğini sağlamakta en önemli bir vasıta olarak kullanılmasını dikkate değer buldum", diyor. Diğer taraftan bu sanat cereyanı, reel şartlar alanındaki mücadelenin bir tepkisi gibi görünüyor. Zira, iktisadî ve siyasî istiklâl mücadelesi zorluklara, muvaffakiyetsizliklere uğrayınca, bu istiklâl cereyanı kültürde, tiyatro da muvaffakiyete ererek bir tatmin mahreci bulmağa çalışıyor. İrlanda tiyatrosunun kurucusu olan ve bunun için de zorluklarla en fazla karşılaşan Yeats için tiyatro bir realiteden kaçma vasıtası oluyor; "romantik ve mistik ruh âlemlerine kaçıp o âlemlerin sembollerini dramlarında" işliyor; bundan dolayı da "üniversel kıymette eserler" yaratamıyor. Synge ve O'Casey için ise, tiyatro, İrlanda köy ve şehir hayatını, o hayatların problemlerini işleyen, halkı, kendi hayatının ve prob-

lemlerinin şuuruna vardırın bir vasıtaadır. Bunun için de onlar, Yeats'in erişemediği mertebelere yükseliyorlar.

İrlanda'nın ve tiyatrunun tarihçesinden sonra muharrir sırasile, bu tiyatrunun kuruluşunda ve gelişmesinde rol oynayan W. B. Yeats'i, Lady Gregory'yi, J. M. Synge'i ve Sean O'Casey'yi ele alıyor ve her birinin hayatını, eserlerini tahlil ediyor. Muharririn de işaret ettiği gibi, bu şahıslar ayrı ayrı muhitlerden, zümrelerden gelmekle beraber hepsinde müşterek olan bir nokta vardır; bunlar, hem geniş edebî kültürleri, bilgileri olan, hem de eserlerinde ifade ettikleri halkın hayatını, halk sanatı motiflerini ilk elden tanıyan kimselerdir. Büyük sanat eseri yaratmak için lâzım gelen bu iki şartı bilhassa "İrlanda tiyatrosunun dahisi diyebileceğimiz" Synge'de görüyoruz. O evvelâ, senelerce, kendisini bir edebiyat münekkidi ve şair olarak yetiştirmiş, dünya edebiyatını içinden tanımış bir kimsedir. Sonra da senelerce Aran Adalarında halk arasında yaşayarak halkı ve halk sanatını ilk elden tanımış, tatmış, eserleri için malzeme toplamıştır. İrlanda tiyatrosunun dâhisi olmak vasfını Synge ile paylaşabilecek olan O'Casey evvelâ bu vaziyete bir istisna gibi görünür; çok fakir bir aileden geldiği için mektebe bile gidememiştir. Fakat o da kendi kendini yetiştirmiştir. "Zaten beni yetiştiren Shakespeare'dir; ben Shakespeare ile okumayı öğrendim", der. Bu noktadan muharrir memleketimiz için de mühim bir ders çıkarıyor. Synge'in geniş kültürüne, bilgisine işaret ettikten sonra diyor ki "Görülüyor ki Synge, bizde halk tetkiklerinde bulunacaklara iyi bir ders verebilecek bir misaldir. Halkla, sanat motifleri toplamak, veya herhangi bir etüd yapmak için temas, ancak bu işi ele alan kimselerin ilkin hazırlığı olduğu takdirde verimli olur." (S. 72) Diğer taraftan, halkı ilk elden tanımayan, onu anlamayan kimse, sadece masa başında halk motiflerinin kalıbını alıp işliyerek halk sanatı yapamaz.

Bu etüdlere sonra muharrir, ele aldığı tiyatro muharrirlerinin bir perdelik eserlerinden üç numune veriyor. Bu piyesler güzel, akıcı bir üslûpla dilimize çevrilmiştir; muharririn yaptığı tahlilleri aydınlatan, destekliyen numunelerdir. Bize göre eserin ön sözünde, bugünün tiyatro gelişmesinin şartlarını daha olgun bir surette ele almak istikameti beliriyor. Eserin metnindeki tahlillerde her zaman bu istikameti gördüğümüzü söyleyemeyeceğiz. Saffet Korkut'un, bundan sonra ele alacağı tiyatro ve roman mevzularını ön sözde vardığı istikamette kuvvetle geliştireceğini umuyoruz ve bekliyoruz.

Adımlar, Sayı 2, Haziran 1943